

Andragologie

Woede, geweld en religie

Zeven filosofische colleges met Hans Achterhuis en Nico Koning
januari - april 2018

Bent u ook boos?

- Waarom zijn zoveel mensen boos?
- Hoe duurzaam is onze vrede?
- Kunnen we om religie heen?
- Welke rationele middelen hebben veranderkundigen in een irrationele atmosfeer?

In deze nieuwe filosofische collegereeks van Hans Achterhuis en Nico Koning kunt u meedenken over volkswoede, geweldsdreiging, religieus en antireligieus fanatisme, de opmars van identiteitspolitiek, e.d.
Hoe daarmee om te gaan?

Velen zijn zich min of meer thuis gaan voelen in de moderne wereld met o.a. de volgende kenmerken:

1. We hebben veel vrijheden en ook een zekere zeggenschap over ons leven.
2. We zijn relatief veilig.
3. Er is levensbeschouwelijke pluriformiteit in een seculiere cultuur.

Sinds het begin van de 21^e eeuw lijken er echter een aantal dingen te veranderen:

1. Er is een toenemende collectieve woede in alle westerse samenlevingen
2. De vrede is niet meer zo zeker.
3. Religie speelt weer een hoofdrol in politieke conflicten. Tolerantie staat onder druk.

Is er een verband tussen deze ontwikkelingen? Waar komen ze vandaan?

Een collegereeks voor iedereen die mee wil denken en/of iets nieuws wil horen over **onze veranderende wereld**. En iedereen die die veranderingen wil begrijpen en mogelijk enigermate beïnvloeden - **als burger en/of als 'veranderkundige'**

Programma

Vrede?

We zijn gewend te leven in een vreedzame samenleving. Er zijn altijd geweldsincidenten geweest en die zijn er nog steeds. Maar grootschalig geweld is ofwel iets van vroeger ofwel iets van ver weg. En toch lijkt de vanzelfsprekendheid van de vrede enigermate te wankelen. Er gaat een dreiging uit van een groeiende collectieve woede bij specifieke groepen die zich kan uiten in kleinschalig geweld. Maar misschien nog beangstigender is de vertaling van volkswoede in een destructieve politiek die de binnenlandse, maar ook de geopolitieke vrede kan bedreigen.

Woede en religie

In oude samenlevingen was religie een veel belangrijker factor dan in moderne samenlevingen. De woede jegens de vijand was in het algemeen dan ook gekleurd door religie en tevens door haat jegens de religie van de tegenstander. Maar ook de vredespraktijken waren religieus gemotiveerd. In moderne samenlevingen zijn religieuze motieven minder overheersend. Ook in de geopolitieke conflicten van de 20^e eeuw speelde religie hooguit een bijrol.

Er is sinds het begin van deze eeuw een toename van collectieve woede waar te nemen. Populisme en religieus fundamentalisme zijn de meest in het oog springende uitingsvormen ervan.

Het gekke is nu dat bij de opkomende woede religie weer een belangrijke factor is geworden, bijna net zo belangrijk als in de tijden van de godsdienstoorlogen. De fronten zijn alleen anders dan toen: enerzijds is er een religieus gekleurde woede tegen de moderne samenleving en anderzijds een antireligieuze woede of woede tegen een specifieke religie, meestal de islam.

Als religie het voertuig van politieke woede wordt (zowel bij islamisten als moslimhaters), is daarmee niet gezegd dat het ook de bron is van die woede. Woede heeft te maken met krenking, rechtsgevoel, ongelijkheid, of juist gelijkheid. Dat gaan we uitzoeken.

In dit programma gaan we op zoek naar de bronnen van woede in het algemeen en van politieke woede in het bijzonder en ook naar de werkwijze van woede en de wetmatigheden ervan.

Tegelijk zoeken we naar de bronnen en functies van religieuze voorstellingen en praktijken, naar de rol die religie speelde en speelt in het samenbrengen of juist verdelen van mensen, en in het creëren van ongelijkheid of juist van gelijkheid.

Twee thema's

In dit programma worden twee fenomenen onderzocht en tevens de samenhang tussen die twee: woede en religie. Bij beide zoeken we naar oude en nieuwe praktijken en voorstellingen, waarbij we denken te kunnen laten zien dat in elk van die praktijken dezelfde mechanismen spelen en dat er tegelijk fundamentele verschillen zijn tussen die fenomenen in enerzijds een traditionele en anderzijds een moderne setting. Dat geldt voor oude en nieuwe woede. Dat geldt ook voor de oude en nieuwe religieuze voertuigen van die woede.

Het betekent ook dat er dit jaar twee thema's zijn in de serie, twee lijnen, waarvan we een vlechtwerk maken. Beide thema's worden in twee verschillende publicaties uitgewerkt. Hans werkt aan een publicatie over religie en geweld en Nico over politieke woede. Concept-hoofdstukken van beide studies zullen als literatuur worden gebruikt.

Deze collegereeks

Beide thema's liggen in het verlengde van de eerdere gemeenschappelijke studie over geweldbeteugeling in *De kunst van het vreedzaam vechten*. Dat boek is deels ontstaan uit voorgaande collegereeksen in de Kring Andragologie. We lezen en bespreken in zes colleges nu een aantal nieuwe teksten. Voor de zevende bijeenkomst vragen we de deelnemers om een bijdrage te leveren in de vorm van een presentatie. Bovendien kan ieder bij elk college materiaal uit de actualiteit inbrengen, waaraan we de theoretische exercities kunnen toetsen.

Overzicht colleges 2018

De collegereeks heeft zeven donderdagavondbijeenkomsten. Steeds is er een college-onderwerp met 2 subonderwerpen die zijn gerelateerd aan de twee hoofdthema's.

18 januari	Mimese	De relatie tussen religie en geweld Het mechanisme van de woede
1 februari	Woedehuishoudingen	Religie als woedebank (Sloterdijk) Het regime van de angst
15 februari	Woede en rechtsaanspraken	Terrorisme en martelaarschap Toetsing van woede
8 maart	Aanvallen op een verticale orde	De Verlichting en de traditionele religie Ontsnapping aan een verticale woedehuishouding
22 maart	Moderne ideologieën	Het geweld van seculiere religies Constructieve en destructieve woede
5 april	Fundamentalisme	Islamisme en islamofobie Theater van de woede
19 april	Presentaties	

Docenten

Hans Achterhuis (1942) is emeritus hoogleraar wijsbegeerte aan de Universiteit Twente. Hij is vooral bekend als sociaal filosoof die zich laat horen in maatschappelijke discussies, met als centrale thema's welzijnswerk, utopie, technologie en geweld. Enkele van zijn publicaties zijn *Met alle geweld* (2008) en *De utopie van de vrije markt* (2010). Van 2011-2103 was hij (de eerste) Denker des Vaderlands. Zie www.hansachterhuis.nl

Nico Koning (1950) is andragoloog. Hij doceert filosofie en ethiek aan de Hogeschool van Amsterdam bij de opleiding Maatschappelijk Werk en Dienstverlening. Daar geeft hij ook trainingen in het leiden van socratische gesprekken. Hij levert bijdragen aan het publieke debat op het gebied van sociale vraagstukken. Zie www.nkoning.nl

Literatuur

We lezen bij elke bijeenkomst concepthoofdstukken uit twee nieuwe publicaties. Deze zullen worden verstrekt. (Achtergrondliteratuur is: Hans Achterhuis en Nico Koning: *De kunst van het vreedzaam vechten*, Lemniscaat, Rotterdam 2014.)

Certificaat

Het bestuur van de Kring Andragologie reikt een certificaat uit aan de deelnemers die de volledige reeks hebben gevolgd, als een teken van andragologische kwaliteit.

Praktische zaken

Data: donderdag 18 januari, 1 en 15 februari, 8 en 22 maart, 5 en 19 april 2018.

Tijden alle colleges: 18.00 - 21.00 uur.

Locatie: UvA, Nieuwe Achtergracht 166, 1018 WV Amsterdam, zaal wordt nog bekend gemaakt.

Prijs voor de gehele reeks: € 490,-

Leden van de Amsterdamse Universiteits Vereniging en de Kring Andragologie € 450,-
Studenten studieverenigingen speciale prijs (enkele plaatsen).

Inschrijven: via de website Kring Andragologie van de Universiteit van Amsterdam
alumni.uva.nl/andragologie of bij de Kringwebsite andragologie.org met [deze link](#).

**Betaling uitsluitend vooraf (minimaal 2 weken voor aanvang) op rekeningnummer
NL 47 INGB 0005 683 762 van Kring Andragologie o.v.v. 'Achterhuis 2018' en uw naam.**

**U bent pas na ontvangst van uw betaling definitief ingeschreven voor de collegereeks. Mocht u
onverhoopt verhinderd zijn dan kunt u uw betaling tot 14 dagen voor de start terugontvangen.
Daarna is restitutie niet mogelijk. U kunt wel een vervanger sturen, ook indien u een enkele keer
verhinderd bent.**

Organisatie.

Deze collegereeks wordt georganiseerd door de Kring Andragologie.

Secretariaat:

Universiteit van Amsterdam

Valckenierstraat 65-67, kamer B.63

1016 XE Amsterdam.

tel: 020 5255880, bgg: 020 6904997.

uva-alumni.nl/andragologie

andragologie.org

[e-mail: andragologie@uva.nl](mailto:andragologie@uva.nl)

UNIVERSITEIT VAN AMSTERDAM
KRING ANDRAGOLOGIE